

PROSPERANTE JEHOVA!

A P O L L O
S I L E N S.

SIVE,

DE ORACULORUM
CESSATIONE,

DISSERTATIO ACADEMICA,

Quam

Permissu Ampl. Collegii Philosoph.

In Illustri & Regio Lycéo

SUB MODERAMINE,

PRÆCLARISSIMI VIRI,

DN. M. TORSTANI
R U D E E N,

Poës. Prof. Ord.

Publicæ bonorum censuræ modelle submittit

SAC. REG. MAJEST,

Alumnus

ANDREAS CARLSSÖN
Wermel.

In Audit. Max. ad d. 20 Aprilis, A. 1695.

Impr. apud JOH. L. WALLIUM.

*Nobilissime atque Consulif-
sime Domine,*

DN. HENRICE
Stålhanst /

De Gesterby & Norbaga /

Regii Dicasterii, quod Aboæ viget, As-
SESSOR Gravissime, Æquissime, Pa-
trone Benignissime, quovis ho-
nore ætatem prose-
quende.

Tuam Nobilissime Dn. At-
testor singularem, qua
me hoc biennio, vel quod
excedit, Moderatorem
studiorum Nobiliss: tuorum filio-
rum

rum semper beavisti, benevol
tiam, nunquam nec oblivioni
dam, nec silentio sinam ooliterari,
præterquam, quod creditam mihi
spartam, quantum in me situm est,
semper adnitar ornare, tuæq; proli
consilio & informatione prodesse,
quousque DEO fuerit visum, ut
huic præsim officiolo. Submissa
insuper contendens, ne tua Am-
plitudo hos teneros ingen^{fusci-}
tus, in grati animi pignus, ^{venia}
dido tuo nomini inscriptos atque ^{en}
dedicatos fastidias. Indefinentèr
demum tibi & toti Nobiliss: fa-
milix incolumitatem feliciaque
precabor. tata.

NOB. TUI NOMINIS

observantissimus
A. E.

Humanissime & Doctissime
DN. ANDREA
CARRLOUS/

Amice sincerè dilecte,

Quam siluisse doces furiatæ
Oracula turbæ,
Strinam prohibes secla file-
re tuam.

Tui studiosissimus,
& juxta occu-
patisissimus
scrib.

TORST. RUDÉEN.

§. I.

N Oracula Ethnicorum sub
adventum Salvatoris in car-
nem subticuerint, vetus est
& non sine plurimo senten-
tiarum divortio, agitata quæstio: cujus
dirimendæ, consummationis esset judi-
cii opus quam nostri, quemadmodum
nec illam nunc in nos provinciam susci-
pimus. Speramus tamen hanc venia ut
liberè liceat profiteri quid super hac
re nos suadeant sentire ea, quæ tumul-
tuaria lectione apud autores haud ini-
doneos licuit notare. Isthoc eâ a no-
bis modestiâ fiet, ut non modo patia-
mur quemlibet suo abundare sensu, ve-
rum etiam ipsi, ipso ostendamus opere,
alterum non fore in monendo promti-
orem, quam nos in sententia nostra
mutanda, siquidem meliora fuerimus
edocti.

A

§. II. In

In ipso limine tanto minus occupabimur circa vocum expositionem, quanto cuique notius est oracula solere dici responsa, quæ reddi consueverunt ore, vel ipsius Idoli, vel Antistitum ejusdem, qui sensus vocis nostro instituto est accommodatissimus. Id forte altioris videtur indaginis & pretii majoris expendisse in antecessum, an ejusmodi responsa debeantur principio alicui supra aut præter naturam agenti, an verò technis & imposturis Antistitum, qui templis Fatidicis aut sortibus præfuerunt. Non nescimus plurimos, si non omnes primitivæ Ecclesiæ scriptores Oraculorum intimum autorem Diabolum pronuntiare, adeo ut ipse corporei idoli, & automati cujuscumque membris fuerit usus ad responsa & vaticinia sua ebuccinanda; hominesque ipsi, quorum lingvâ & gestibus fuerit usus, sese habuerint merè passivè. Quorum etiam opinioni posteriores non pauci, plus forte quam par fuit, suam adjunxerunt fidem, nullo mo-

modo necessarium ducentes id aut probare, aut in rationes inquirere: quippe sat sibi sufficere prætendentes vel unicam hanc rationem, quod Christiani à primis ferè Christianismi incunabulis illam sint amplexi sententiam. *Revelationes* (quod semper monitum volumus:) divinitus inflatæ, quarum sacer codex locuples Gazophylacium est, hic non moventur: non enim sacra profanis, aut veritas mendacio est immiscenda. *Sed neque nos in solidum ibimus inficias*, quin callidissimus tentator ritibus hisce à se incitatis suam operam potuerit commodasse, quemadmodum est myriotechnites, inque suo regno, quod in infidelibus obtinet, ampliando & firmando, sollicitè circumiens leo: *verum enimvero si possit demonstrari*, aut nullum, aut certè paucissima ex istis Oraculis, quidpiam præternaturale sapere, adeo ut solis humani ingenii præstigiis artibusque versutè confutis hominum, magnam propterea æstimationem præ cæteris inhiantium, & etiam

numerosum exinde captantium lucrum,
 (Ceu solidis etiam rationibus demon-
 stravit vir experientissimus Antonius
 Van Dale, opere, quod de Oraculis Eth-
 nicorum inscribit; & dudum ipsi quo-
 que inter Ethnicos emunctioris nasi
 homines, subodorati sunt; inter quos
 1 Demosthenes, qui Pythiam Φιλαππιζεν
 2 querebatur, Cicero lib. 2. de divinat.
 3 Lucianus in Alexandro Pseudomante,
 4 Cælius Calcagninus de Oraculis. Dan.
 5 Huetius Tom. Secundo prop: 9. C. 171.
 §. 10. pag. 1089. ubi insigniter huic sen-
 tentiæ favet. Et ipse etiam Eusebius
 6 initio libri quarti de præparatione E-
vangelica de sacerdotum imposturis
multa & notabilia disserit, licet in ista
 tamen opinione permanserit, per ma-
 los Dæmonas ea Oracula hominibus
 reddita fuisse) Si inquam possit demon-
 strari solam astutiam humanam his frau-
 dibus texendis parem esse potuisse:
 non video, cur ex solo placito nonnul-
 lorum opinantium adigar ad creden-
 dum contrarium, omnino de illa re ta-
 cente

cente scripturâ divinâ. Sed hoc, neque nostri est instituti, neque brevitatis, cui maximè litare constituimus, permittit fufius tractare; hinc igitur digrediendo, ad ventilanda (auxiliante DEO) ea properabimus, quæ de Oraculorum duratione dici posse videntur.

§. III.

Laborat hæc quæstio, si ulla alia, diversis diverforum assertionibus; Quandoquidem vix fit, ut unum omnibus placeat, quæque huic minus adlubescunt, ea alterius suffragium interdum mereantur maximum: Id verò dolore dignum videtur, quod opinio quælibet vulgo tanto judicetur verior, quanto est antiquior, quamvis meris interdum nitatur fabulis & otiosorum commentis. Ejusmodi autem inveteratæ opinioni penèque Catholicæ obviam ire, ac sese opponere si quis ausus fuerit, solidissimis licet simul & acutissimis armis fuerit instructus, in contradicentium tamen incurret odium; & persona deinceps est defendenda, non

veritas. præcipue si antea viri majoris ponderis autoritatisque, contrariam mentem vel defenderint, vel saltem illi annuerint. Verum homini ingenuo & animi firmioris incumbit propter ipsam veritatem à veritatis tramite, contra apertam rationem non pati se ullius autoritate abduci, præsertim. (ceu de me sum præfatus) ubi illa intentione & illo fine proponitur sententia, ut detegatur veritas, non ut exacerbentur animi tuentium contraria: Unde etiam benignum lectorem id existimare præopto, ea, quæ in sequentibus sum adserturus, in tantum à me adseri, in quantum depræhenduntur vera: Secus, palinodiam canere mihi non putabo turpe.

§. IV.

Q. In quæstione itaque: utrum Oracula ad Salvatoris nostri JESU, Christi adventum, quæ præterlapsis ævis usa putabantur, loquelam perpetuo obsignarint silentio: An vero per aliqua temporis intervalla post audita sint: Fateor me posteriorem hæc-
nus

nus amplecti, utpote quæ graviore mihi visa est argumentorum pondere niti: Quamvis prior altissimas jam agens radices, non minus a laicis, quam e fæce plebis elevatioribus judicetur digna, quæ marmori inscribatur & Cedro, quod quo jure fiat, e re est ut paulisper examinemus.

§. V.

Ex argumentis quæ defectum Oraculorum sub Christi nativitate accidisse adserunt, firmissimum hætenus visum est Diaboli de se ipso testimonium: Puta, quando Augusto de Successore sciscitanti respondebat Apollo Delphicus sibi loquendi copiam nunc esse ademptam, seque ipsum ab Hebræo puero esse jussu redire ad orcum. Quod quidem testimonium adeò quidem mihi se non probavit, ut non scrupulus satis magnus restet. Nam quod Diabolus mendacissimus, mendacique pater sui obstricti oris causam Augusto aperiret, & verissimum de Redempto-

ye nostro ferret testimonium, vix capio.
At ipsa audiantur verba.

Παῖς Ἑβραῖος κέλεταί με θεοῖς μακάρεσσιν
ἀνάσσωσιν

Τὸν δὲ δόμον περιπεῖν, καὶ αἰδοῦν αὐτοῖς ἰκέσθαι,
λοιπὸν ἅπθῃ σιγῶν ὅκ δόμων ἡμετέρων.

Quæ sic vertuntur à Johanne Mariâ
Maravigliâ:

*Me puer Hebraeus jubet hinc, Rex ille Deorum
Tartareas remeare domos, hac ade relicta,
Post terga ora tenens altaria nostra relinquant.*

Hos versus tales reliquit Suidas: alii
(Nicephorus nimirum ac Cedrenus)
aliter: Nam loco θεοῖς habent θεός, ad-
dito π post περιπεῖν; item alter αἰδῶ,
alter ὁδόν pro αἰδόν legunt &c. Re-
centiores quoque varie, utpote depræ-
henlos secundum metrum vacillare, re-
flectebant. Quorum J. Scaliger & I-
saacus Casaubonus, abjecta voce παῖς,
incipiunt Ἑβραῖος κέλεταί με θεός, &c. Qua-
liter quidem versui consulitur, sed pu-
er cogitur exulare, & sic tota labascit
sententia, ut nihil nunc de cæteris ver-
sibus dicam, quos variè quoque vari-
andos

andos contendunt Schedius & Peuce-
rus, ut haber antea laudatus van Da-
le. Quæ discrepantia non potest non
esse malæ mercis nota. Quod quoque
modo fiet manifestius, cum protulero
ea, quæ de hisce authoribus, Suida ni-
mirum, Nicephoro ac Cedreno (ante
quos hanc fabulam à nemine traditam
hactenus cognovit eruditus orbis) li-
cuit notare. Quâ occasione id in an-
tecessum monitum percipio, me eate-
nus fidem habere scriptoribus antiquis
quatenus sibi met invicem non resistunt
minimeque à scripturæ literis aberrant.
Quæ verò non de ipsorum, sed de se-
culis eorum ætatem longè anteceden-
tibus, nullo idoneo teste, non aliter ac
excogitata nobis venditant, cum judi-
cio & cautè omnino sunt legenda, nec
nimis temerè pro veris arripienda, ne
veritati vis inferatur; Quandoquidem,
uti à nobis, ita ab ipsis nihil humani
alienum fuisse putemus. In quos, Ze-
lo quanquam haud malo, parum tamen

circumſpecto imbutos, ſæpius non male quadrat iſtud Virgilii.

Fallit te incautum pietas tua.

§. VI.

Ac primum de Suida; Quo nomine non intelligimus illum Euboicarum rerū ſcriptorem, quem quoq; Strabo Geogr. lib. 7. appellat authorem fabuloſum citante Carolo Stephano, qui Suidas utrum ante Chriſtum, an vero poſt eundem natum floruerit, eſt incertum. Sed eſt Suidas ille qui Lexicon, ſive mavis historias compilavit, quem Voſſius lib. 2. Cap. 26. de Scriptoribus Græcis tempore Alexii Comneni imperatoris, paulo ante finem ſeculi undecimi vixiſſe ſcribit. Ex eodem autem laudati Voſſii opere paſſim eſt cernere, quam fuit iſte in exſcribendo parum ſincerus, in quævis arripiendo imprudens & in iudicando feſtinus ac temerarius. Alter eſt Nicephorus, Non Patriarcha Conſtantinopolitanus, qui nono ſeculo vixit, nec Gregoras, ſed Calliſti filius, quem Beza in notis ad

Cap.

Cap. I. v. 13. Actorum Apost. adpellat ineptum & ridiculum Historiæ Ecclesiasticæ Scriptorem, propter complures fabellas & errores non exiguos, quos in eo etiam Baronius, Possevinus & alii dicuntur observasse. Vid. Voss. de Script. gr. lib. 2. Cap. 29. Is quarto decimo vixit seculo. Unde mirari sane subit scriptores adeò recentes potuisse comminisci rem, quæ in Christi doctrinâ stabiliendâ tanti fuisset momenti, & tamen a Justino, Tertuliano, Teophilo, Tatiano aliisque scriptoribus Ecclesiasticis, qui hos ætate antecesserunt, nec his quidquam in defendendâ Christianæ veritatis Zelo cesserunt, penitus negligitur. Verum hanc debemus sanctissimo & misericordissimo Numini gratiam, quod vel absque talibus figmentis, adeò irrefragabilibus argumentis eandem illustrarim munieritque, ut infernorum portæ nunquam ipsi erint prævalituræ. Cedrens autem, qui tertius est, apud quem iidem comparent versus, licet in non pau-

paucis variati, Vossio d. lib. Cap. 26. putatur itidem fuisse undecimi seculi homo. Sed qui Eusebii authoritatem citat, in cujus tamen scriptis quæ supersunt, versus isti nusquam apparent: unde suspicio est hunc Cedrenum non fuisse feliciorum in citando Eusebio, quam fuit, quum ex Clemente Romano (quem Paulus Phil: 4. 3. nominat inter cooperarios suos & quorum nomina sunt in libro vitæ) non mirabilia sed miracula narrat de Simone Mago ejusque cane per Petrum jussu uti humana voce, deceptus per recognitionum libros seu praxeis Petri, quæ falso huic Clementi sunt adscriptæ, ceu egregie docet Experientissimus Van Dale. Quantumvis autem maximè concesserimus potuisse Cedrenum ex aliquo istorum scriptorum Eusebii, quæ perire, hos versus notasse, quæstio tamen remanet eadem: Unde sc. Eusebius illos habuerit, qui non nisi quarto post Christum seculo sua scripta concinnavit? Sed neque illud fraudis suspicionem

nem parum auget, quod metricum hic
 responsum Delphico Apollini tribuatur,
 quem tamen metrica loqvendi ratione
 destitisse Pyrrhi jam temporibus, qui
 (nisi computatio nos fallit) tertio re-
 tro seculo ante natum Christum floruit,
 testis est Cicero lib. 2. de divinatione hæc
 dicens: *Primum Latine Apollo nunquam
 locutus est: deinde ista fors inaudita Græ-
 cis est. Præterea Pyrrhi Temporibus jam
 Apollo versus facere desierat.* Et quæ le-
 quuntur lectu dignissima super illam
 quæstionem, cur *Oracula carmine reddi
 desierunt*; quæ sane valdè insulsè allegat
 Mornæus lib. de veritate Christ: Relig:
 Cap: 32. post tabulam de puero Hebræo,
 tanquam si de Oraculorum totali defe-
 ctu locutus fuisset Cicero, eum in finem,
 ut fidem conciliet opinioni suæ. Ver-
 ba sunt: *Et Cicero suis temporibus, quæ
 iam acuratè descripserat, Oracula ubiq;
 defecisse testatur.* Sed audiamus iterum
 ipsum Ciceronem eodem lib. suo 2. de
 Div: *Sed quod caque est, cur isto modo jam
 Oracula Delphis non eduntur, non modo no-*
 stra

stra etate, sed jam diu: jam ut nihil possit esse contemptius &c. Ubi omnibus liquet illum nequaquam mentionem de ejus taciturnitate facere, quod patet ex vocibus, *isto modo*, verum quæstionem movet, quamobrem carminibus non efferret sermones. Quemadmodum quoque Plutarchus in illo opere quo inquit in causas, cur nunc Pythia sortes non det versibus, idem adfirmat, non tam de suo, quam de prioribus seculis, de qua re in sequentibus amplior dabitur loquendi occasio. Sed nec quæ prætenso huic Oraculo tanquam sequentia, ab istis scriptoribus adduntur, satis sibi videntur constare: Narrat enim Suidas Augustum reducem erexisse in capitolio aram cum inscriptione latina: *Hæc est ara primigeniti DEI.* Quomodo autem Augustus ex isto Oraculo cognitionem & sensum primogeniti potuerit, exculpere, fateor me non videre. Nec de tali aliqua arâ deinceps quidquam est compertum; imo quod palmarium duco, demonstratum hactenus non est, Au-

Augustum, jam senem factum, unquam
adiisse Delphos, sed nec Græciam adisse
post illam expeditionem, à quâ rever-
tebatur 34 annos ante suam mortem,
h. e. 19. ante natum Christum.

§. VII.

Ex iis quæ hætenus sunt adducta
apparet satis illud de Hebræo puero
Oraculum, ante undecimum, post sa-
lutarem virginis partum, seculum esse
inauditum, adeoque à Cedreno frustra
tribui Eusebio; quantumvis id non pos-
sit negari, quin pro illa sententia de
totali Oraculorum silentio ob & circa
nativitatem Christi multis pugnarit Eu-
sebius, ceu videre est ex lib. v. Cap. i.
Præpar: Evang: Unde alterum peti so-
let argumentum pro Oraculorum taci-
turnitate, quod nunc examini est subji-
ciendum. Porphyrii, Ethnici & Chri-
stianorum impudentissimi obpugnato-
ris, testimonium ibidem citat Euse-
bius. verba hæc sunt: *Audi nunc igitur*
ipsos Græcos fatentes ipsorum defecisse Ora-
cula

2. Arg. ab auctoritate Eusebii

eula, neque ab alio unquam ævo, quam
tempore salutis & doctrina Evangelice, que
vires DEI & Salvatoris Christi fidem per
mundum divulgavit, atque omnibus homi-
nibus veluti lux exorta est. Jam statim er-
go, ut adhuc nunquam factum est, osten-
demus, quomodo post adventum ejus, & Dæ-
monum mortes narrate fuerint, & admiran-
da illa ac decantata Oracula defecerint. Et
post pauca: Mortua vero sunt omnia à Dæ-
monibus profecta Oracula & vaticinia. Ne-
que ex quo tempore, instar lucis omnibus
affulsit, aliquis eo usque insanivit, ut au-
sus sit cedere illius, quod sibi esset dilectissi-
mum, & hominum mactatione illos, cadem
& Sanguinem sitientes hominesque odio ha-
bentes, placare Dæmonas. Qualia lubenti
animo perpetrabant veteres & reges verè Dæ-
monibus acti & obsessi. Quod vero mali
Dæmones non amplius aliquam vim aut po-
testatem post servatoris nostri adventum ha-
beant, etiam ipse Porphyrius, qui contra nos
Dæmonum patronus extitit, adstipulatur;
dum in tractatu, quam contra nos conscri-
psit tali modo loquitur: Nunc vero ipsos ad-
mirtio

miratio subit, si per tot annos urbem (loquitur de Româ) morbus occupaverit. Cum non amplius ulla presentia ibi sit Æsculapii, aut aliorum Deorum: Nam postquam JESUS cultus fuit, nemo aliquid manifestum aut publicum sensit Deorum auxilium. Hactenus Eusebius. Et sanè, si esset indubium circa natales Christi penitus omnia Oracula conticuisse, fateor nullam nos posse comminisci istius silentii causam digniorem augustioremve, quam ipsum Dominum JESUM Christum: qui alias suam in Dæmonas potestatem documentis plus quam manifestis & stupendis probavit, dum carne vestitus inter homines visibili modo conversabatur. Verum enim verum quum sit manifestum (quod etiam in sequentibus demonstrabitur) ad quartum usque seculum post Christum natum Oracula non modo esse consulta, sed & respondisse; metuere est, ne Eusebius argumento, quo doctrinam de Christo stabilire nitebatur, potius reddiderit suspectam, quandoquidem

B

non

non probabile sit illos, quos Hoc
 suo opere convincere adeoque conver-
 tere satagebat Eusebius, omnes adeo ob-
 tusi fuisse ingenii & experientiæ nul-
 lius, ut non ipsis, vel tantillum subo-
 luerit de vacillante fide istius argu-
 mentationis. Nam ut taceam non po-
 tuisse non piam hanc fraudem, uti il-
 lam nominat alicubi Vossius, esse invisam
 cordatioribus, qui scapham scapham di-
 cunt, nihilque pro canone admittunt ni-
 si de cujus verustate & traditionis au-
 thoritate satis constat; certè immane
 quantum obstaculum foret illis, qui
 nondum plane de nostra religione e-
 rant persuasi, offucias ejusmodi notare:
 utpote qui ex hujusmodi machinationi-
 bus detectis non defficultè essent con-
 cepturi suspicionem falsi de iis quoq;
 scriptis, quæ optimæ sunt notæ, vere-
 que Apostolicæ. Quod quoque de
 suo seculo questum esse Tertullianum
 intelligimus, & Origenes lib. 5. contra
 Celsum satis ostendit religionem Chri-
 stianam Ethnicis fuisse ludibrio, quod
 ejus

ejus Antistites adeo faciles fuerint in accipiendis quæcunque offerebantur, quemadmodum quoque Sibyllistæ ab illis audiebant, quod supposititiis Sibyllarum scriptis adeo patrocinaabantur.

§. VIII.

Sed examinemus Porphyrium ipsum, qualis ab Eusebio heic citatur, annon illius testimonio id valeat evincere, quod conatur Eusebius. Porphyrii enim verba ab ipso Eusebio citata nihil aliud innuunt, quam urbem Romanam, postquam coli cœpit Salvator, morbis infestari, Æsculapii præsentiam desiderari & neminem manifestum aliquod & publicum Deorum auxilium sensisse. Quibus verbis nihilum quidem de Oraculorum silentio testari Porphyrius videtur, tantum de miseriis & morbis Romam affligentibus queri, quarum causam non aliunde autumat petendam, quam ex nova istâ religione, ob quam vult iram & indignationem Deorum in Romanos esse

esse effusam. quæ quidem querelæ istis temporibus novæ non fuere. Ex innumeris enim tam Christianorum quam Paganorum scriptis hauriri potest, circa veræ doctrinæ primordia, hos apud illos, & versa vice, insigni laborasse invidiâ: ante verò omnia Ethnici hostile odium in Evangelicam lucem agnoscentes exercuere. Quod Origenes, Cyprianus, Augustinus atque Tertullianus sciunt recensere. quorum postremo, nominatus in hæc verba, Apolog: Cap. 40. erumpit. *At e contrario illis nomen factionis accommodandum est, qui in odium bonorum & proborum conspiciunt, qui adversum sanguinem innocentium conclamant, prætexentes sanè ad odii defensionem illam quoque vanitatem, quod existiment omnis publicæ cladis, omnis popularis incommodi Christianos esse causam, &* quæ sequuntur. Nec minus Christiani, ut dictum est, Ethnicos oderunt, quoniam, quicquid gravius perpeffi sunt, mox totius rei culpam imputarunt Paganis, quorum quoque, inter alias, querelam

Velam apud Theodosium ex novella III.
de Judeis Samaritanis Hæret: comme-
morare non ducimus à re alienum:
*An diutius perferemus mutari temporum
vices, irata cœli temperie? quæ Paganorum
acerbata perfidiâ, nescit nature libramina
servare* &c. Hinc haud difficultè colli-
gitur quam invidiosè una pars ærumna-
rum culpam in alteram sibi adversam
transulerit, tanquam si nullum infor-
tunium, nullum damnum & nullæ deni-
que miseriæ homines ante hoc tempus
pressissent. Atque id ipsum videtur
questus Porphyrius; de Oraculo-
rum igitur defectu, ab illo, nisi coacto,
frustra Eusebius testimonium expectat;
neque enim potuit Porphyrium latere
Oracula per varias mundi plagas etiam
suo tempore viguisse. Quid autem i-
stud est, quod citato à nobis loco Eu-
sebius *ἀνδρῶν πομπὴν Ἰουδαίων* sive humanas victi-
mas eodem tempore dicat cessasse?
sanè ex Taciti, Plutarchi, Plinii & ali-
orum benè multorum scriptis patet,
contrarium, qui amicè consentiunt hunc

horrendum morem ad justinianum, imò ad Henricum Aucupem: quin & in urbe Roma ad ipsius Eusebii ætatem perdurasse ex Lactantio, qui ipsius Eusebii coætaneus fuerat, manifestum est. Sic etenim ille lib. I. de falsa religione & Cap. II. *Apud Cypri Salaminem, inquit, humanam hostiam Jovi immolavit Teucrus, idque sacrificium posteris tradidit, quod est nuper Hadriano imperante sublatum.* Et post pauca: *siquidem latialis jupiter etiam nunc sanguine colitur humano.* Quid multis? arguit se ipse Eusebius, cum in libro de laudibus Constantini Porphyrium sic loquentem introducit: Ἀλλ' ἐπὶ καὶ νῦν τίς ἀγνοεῖ κατὰ τὴν μεγάλην πόλιν τῇ τῷ λατρεῖς Διὸς ἑορτῇ σφαγιαζόμενον ἄνθρωπον, h. e. *sedetiam nunc quis ignorat in magna illa urbe (Roma) Jovis latiaris festo pro victimâ jugulari hominem.* Judicet benevolus lector, annon hæc & similia saltem ansam queant dare suspicandi Eusebium non usquequaque eâ usum esse diligentiam & curâ, qualem tale desiderasset negotium.

Jam ad prima citati loci ex Eusebio verba redeamus, quibus asserit, ipsis Græcis fatentibus, tempore nati Christi Salvatoris Oracula & vaticinia omnia profecta à Dæmonibus esse mortua. Per *Græcos fatentes* intelligit Porphyrium (quem quo successu allegat jam vidimus) & Plutarchum, ex cujus dialogo de Oraculorum defectu historiolæ cujusdam meminit de Pane mortuo. Prius autem quam historiolæ istius, sive potius fabulæ, ut mox demonstrabitur, examen aggredimur, subit mirari, quæ ratio movit virum in omni literaturâ versatissimum, Danielem Huetium, ut ille quoque hoc argumentum, tanquam quod agmen cogeret, tam facilis arripuerit, nisi si credendum sit, id eum ideo fecisse, quod homo, catholicæ Religioni addictus, Traditionibus faverit plus justo. Verba ejus sunt Tom: Secundo, Proposit: 9. cap. 37. §. 4. pag. 751. *Huc adjungendus Oraculorum defectus, cujus causam curiose*

*Scrutati sunt, cum alii scriptores, tum potissimum Plutarchus: ex quo discas paulatim ea conticescere cœpisse ad Christi usque tempus, quo obmutuerunt: quasi fracta tum penitus Dæmonum vi, silentioque ipsis imposito. Ait hic Plutarchum curiosè scrutatum esse causam defectus Oraculorum, quæ paulatim ait conticuisse donec tempore Christi penitus obmutuerint. Plutarchum itaque adeamus. scripsit ille opuscula de Oraculis duo, quorum prius inscribitur: *Quod nunc Pythia sortes non det versibus.* Alterum est *de Oraculorum defectu*, quem tractatum non nisi nomine tenus Huetio esse lectum suspicio est non levis. Diversum enim depræhendere licebit Plutarchum ipsum perlegenti: nimirum occupatur ille in causâ indagandâ, cur Oracula non omnia sed aliqua, non sui temporis, sed ævi omnis, non ubique sed certis in locis cessarint, & alibi emerferint nova. Quemadmodum evanuit Oraculum Themidis, quæ tempore Deucalione colebatur in Parnasso, cui successit*

cessit Delphicus Apollo; & Tiresiæ Oraculum apud orcohenos, quod narratur cum multis mortalibus pestilentia interiisse ac in totum exspirasse. vide Plutarchum pag. 541 ex versione Hermannii Crusarii. In eodem etiam tractatu innuit Delphicum Oraculum tempore vetustissimum & famâ (ut ait) illustrissimum à Dracone fœminâ obsessum hominibusque aliquando fuisse interclusum. De Amphiarai & Apollinis apud Tegyras oraculis hæc habet Plutarchus: *Nulla enim nunc loco alio, quam Lebadia Bœotia quærentibus haurire sortes concedit. Reliqua partim silentium, partim solitudo occupat: tametsi bellis Medicis claruit non minus Amphiarai oraculum, & apud Tegyras Apollinis &c.* ut de aliis nunc nihil dicam quæ emortua scribit. Concludit denique non esse ex immortalibus Diis, eos, qui respondebant petentibus consilia, sed esse Dæmonas naturæ inter homines & Deos mediæ. verba illius sunt: *Ex aqua aër, ex aëre ignis conspicitur generari, sursum edolante*

materia: sic ex hominibus in heros, in Demonas ex heroibus præstantissima anima accipiunt mutationem. Et post pauca: naturas certas esse quasi in Deorum & hominum positas confinio, humanis laboribus & vicissitudinibus obnoxias, quas more institutoque majorum censes & nominantes venerari debemus. Exemplum dictis his Platonis socræ adduxit Xenocrates triangulorum, qui Deo assimilavit Isopleurum, scalenum mortali, isosceles Demonio. Primum enim undique par est, Secundum undiq; impar, tertium partim par, partim impar. Sicut Demonum natura, quæ affectu humano & vi prædita est divinâ, &c. Et iterum post aliqua: Audemus post multos nos quoque exponere, Demonas qui manteis & oraculis appositi sunt, planè expirare, & cum his illa, atque quando profugerunt vel migrarunt, vim suam effundere, ubi redierunt post longinquum spatium, sonare sicut instrumenta: quod qui tractare ea, & eis uti valent, præsto sint. Tantum autem abest, ut in istis tractatibus quidpiam dicat de silentio Oraculorum universali, ut potius

sæpius testetur de Oraculis suo etiam
 tempore locutis. Ut nihil dicam de
 Apollinis Oraculo, quod ipsius Plutar-
 chi tempore (h. e. Imperante Trajano)
Lebadiæ in Bœotia viguisse audivimus
 modo: Testatur idem de Delphico his
 verbis p. m. 527. *Nunc vero vates est una,
 nec querimur. Satisfacit enim hæc consue-*
lentibus. Quin & ibidem Mopsi & Am-
 philochi Oraculorum in Cilicia memi-
 nit, ut quæ ipsius tempore florere.
 ut autem suam de mortalitate Dæmo-
 num probaret sententiam, historiolum
 illam, quam innuit & citat Eusebius,
 memorat de mortuo Pane, quæ in eo-
 dem ejus de Oraculorum defectu opu-
 sculo talis est, Vertente Hermanno
 Cruserio: *De Dæmonum* porro obitu histo-
 riam ex viro audiui nec stulto nec vano,
Æmiliani Rhetoris, quem etiam non nulli
vestrum audiverunt, Epitherses, pater fuit
civis meus & in grammaticis Præceptor. Hic
narravit, cum aliquando in Italiam navi-
garet, conscendisse navem se, quæ merces &
frequentes vectores portabat. Sub vesse-
rum

rum apud Echinades Insulas cecidisse ventos, navemque huc illuc jactatam, prope Paxas delatam fuisse: vigilasse autem plurimos, complures etiam adhuc à cœnâ compotasse. Ibi repente exauditam ex insula Paxis vocem cujuspiam, qui Thamum quendam clamore tieret, ut obstupesceret. Thamus Ægyptius erat gubernator, ne eorum quidem, qui in navi erant, multis de nomine notus. Eum, bis appellatum tacuisse, tertio paruisse vocanti. Tunc illum contentâ voce dixisse: Cum ad palodes perveneris, magnum Pana nuntia interiisse. Quod qui audiverunt, attonitos ostendit Epitherses omnes fuisse ac rem secum perpendisse: facere ne præstaret imperatum, annon scrutari de eo curiosè negligere. Thamum censuisse, si ventus flaret ut præternavigarent tacite. Sin tranquillitas esset silerentque apud eum locum venti, ut pronuntiaret quod acceperat. Ut ad palodes delati sunt, & cecidit ventus, nec fluctus fuit, prospectantem ad terram Thamum retulisse, ut acceperat, magnum Pana obiisse. Vix conticuisse eum, cum extitit non unus sed multorum cum stupore confusus

gemi-

gemitus. Hactenus Plutarchus, & adje-
cit Tiberio Cæsari eadem hæc retulisse
Thamum, postquam ille rumor Ro-
mæ pecrebuit, Cæsarem convocasse suos
Sapientes & ex illis didicisse Panem il-
lum fuisse Mercurii & Penelopes filium.
Hæc illa est narratio, quam de morte
& perpetuo silentio oraculorum inter-
pretatur Eusebius & cum illo alii. Bo-
issardus audet explicare de ipso Salva-
tore Christo ejusq; morte, & quod mi-
rabimur assignare ipsi huic voci certum
tempus, nimirum 19 annum Tiberii im-
perantis, adeo ut mirari satis non pos-
sim audaciam viri affirmantis ea, quæ ne
per somnium quidem ex Plutarchi (qui
solus & primus hæc tradidit) scriptis po-
terunt elici. Boissardi verba sunt, lib.
de divinatione & magicis præstigiis:
*Quidam existimant vocem illam locutam
fuisse de Christi servatoris morte: cum au-
dita sit anno decimo nono imperii Tiberii Cæ-
saris, quo Christus crucifixus est. Quod
quoq; magis exinde putat fieri proba-
bile quod Arcades Pana τὸν τῆς ὕλης κύ-*

ΕΙΟΥ nuncupavisse testetur. Macrobius sic de Pane Saturnali: 1. Cap. 22. differens: *Pan ipse quem vocant Inuum, sub hoc habitu, quo cernitur; solem se esse prudentioribus permittit intelligi. Hunc DEUM Arcades colunt, appellantes τὸν τῆς ὕλης κύριον: Non sylvarum Dominum, sed universæ substantiæ Dominatorem significari volentes.* Cum Boissardo consentit Molinæus sed uterque, meo quidem iudicio; magis confidenter quam verè. Neq; enim latere potest quam audacter istud Epithetis *Aliquando* pronunciarit vel finxerit Boissardus annum 19 imperii Tiberii Cæsaris, ut sic sententiæ amatæ patrocinaretur. Sic Dæmones uterentur operâ Thami, ut resciscerent antea nesciî focii, illis per se non valentibus: Verum unde ejulatus iste multorum? an mali spiritus mortuo hominum liberatori illacrymarentur?

An lacrymantibus his risum teneatis Amici?

At si cui verosimilius videretur de angelis bonis hæc intellexisse, simul quoque spiritibus (quod est absurdum) cer-

ta atque destinata terrarum assignaret
 loca: sicut solitudines horridasque mon-
 tium rupes incoluisse oportet illos, qui
 gubernatori Thamo hoc negotium per-
 faciendum mandarunt. Mornæus ait i-
 stunc Pana in gentilitiis Dæmonibus in-
 signem locum tenuisse, cujus etiam O-
 raculum ex Porphyrio citat, sed cum
 commentariis, adeo ut visus sit timu-
 isse ne injurius diceretur, si mendacium
 adeò amandasset nudum atque accessit.
 Sic crevit & vires eundo acquisivit, in-
 star nivæ pilæ, quæ, quo volutatur diu-
 tius, eo incrementa capit majora. Tam-
 diu ergo absurdum unum trahit alte-
 rum, donec penitus fabula evasit, illa
 adeò decantata, & ab istis credulis tam
 avidè arrepta, historia.

§. X

Sane non defuere ex hujus ævi
 (quum tertium nos revisunt literæ)
 literarum luminibus & viris sine ex-
 ceptione doctissimis, qui diu narratio-
 nem habuere suspectam. Inter illos
 Baronius sic est locutus: *Qualiacunque
 sint*

sint, fides esto penes Auctorem, & post pau-
ca: Et sanè quidem, si rei gesta fidem ad-
hibendam esse putemus. Adhuc tamen
cordatiores iudices habendi sunt cen-
turiatores Magdeburgenses, quibus hæc
omnia sunt ridicula: nam cent. 1. lib.
2. cap 15. de Eusebio hæc ex Plutarcho
in testimonium adducente dicunt. U-
bi & de pane sub Tiberio mortuo ridicula
narrat. Jactantur etiam multa alia
ipsorum Oraculorum de suo silentio
testimonia ex Porphyrio ab Eusebio
adducta, quæ tamen ejus sunt indolis, ut,
si penitus examinentur, quidvis aliud
potius probent, & de temporibus, quibus
reddita sunt, nihilo evades certior: hoc
unum ex omnibus colligi posse vide-
tur $\chi\rho\nu\sigma\iota\eta\epsilon\iota\alpha$, Apollinis præcipuè Del-
phici, nunc per aliquod tempus dedisse
responsa, nunc rursus per aliquod spa-
tium obmutuisse, idque sæpius diversas
ob causas accidisse. Potuisse autem
Eusebium prætervidere aliqua in iis,
quæ hanc rem spectant, etiamnum u-
nico exemplo, sed manifestissimo, de-
cla-

clarabo. Narrat Eusebius (quem errorem post illum erasse fertur Hieronymus) Josephum Judaicarum rerum scriptorem testari, eodem die, quo crucifixus est Salvator, voces ex templi adytis esse auditas: *migremus hinc*. quam autem id fiat invito Josepho, ipse cognoscere ne graveris, quæso, benigne Lector ex ipsius Josephi lib. 7. de bell. Jud. Cap. (secundum lat. vers.) 12. ubi ille istam vocem annumerat prodigiis, quæ proxime antecesserunt Hierosolymitanæ urbis excidium, quod circiter 40 annos postea contingebat, ut verba apertissime habent, & non potuisset non Eusebius æque videre, ac quivis alius, si advertere animum voluisset.

§. XI.

Supereſt ut, ceu in nos recepimus, testimoniis scriptorum tam Ethnicorum quam Christianorum demonſtremus etiam Juliani Imperatoris tempore & eſſe conſulta & reſpondiſſe Oracula: Quod quamvis nunc â nobis debuiffet

& potuisset fieri prolixè, erimus tamen breviores, ne in opus excrescat imensum quod esse volumus exercitiū exiguum. Nec recensebimus nisi illa, quæ mihi quidem quantivis pretii visa sunt, sequentes ordinem Imperatorum, prout Oracula ipsis & consulta & reddita deprehenduntur. Audivimus superius de suo tempore (hoc est ante natum Salvatorem) testantem Ciceronem, quod respondere quidem non desierint Oracula, sed versibus id non fuisse factum. Apollinem Delphicum respondisse, testatur Strabo (qui sub Tiberio vixit) lib. 9. ubi etiam ritus, quibus Oracula suo tempore dari sueverunt, recenset. Neronem quoque itidem primi seculi Imperatorem, de morte sua consuluisse & ab Apolline Delphico esse delusum, quod non recte interpretatus sit septuagesimum tertium annum, quem cavendum ipsi præscripsit Oraculum, testis est Sueton: in vita Neronis Cap. 40. Qui tamen Nero templum spoliavit, ut perhibet Pausanias de Neronis in Delphos

1. seculum

pa-

patrato facinore. Unde suspicio esse potest Oraculum filuisse ad aliquod tempus & dedisse Juvenali, qui sub Domitiano vixit, occasionem querendi quod *cessent Oracula Delphis*. Neque tamen sic cessasse toto isto à Nerone ad Domitianum tempore suadet Philostratus lib. 6. de vita Apollonii, præcipuè vero lib. 4. cap. 8. Quidquid sit, alibi tamen responderunt, nam Vespasianum Patrem confirmatum per Oraculum Carmeli DEI, quod inter Syriam & Judæam frequentabatur, fatentur Svetonius in ejus vita Cap. 5. & Tacitus Hist. lib. 2. cap. 78. Eius filium Vespasianum itidem de imperio esse confirmatum Paphiæ Veneris Oraculo iidem testantur, iste quidem in ejus vit. Cap. 5. hic autem Hist. 2. Cap. 3. & 4. Fiebant autem hæc seculo primo post. N. C. Ad quod quoque pertinebit illud, quod de Clitumni Oraculo, suo tempore eximie vigentis, scribit Plinius secundus (qui sub Traiano vixit) lib. 8. Epist. 8. Plutarchum de secundo seculo, circa

cujus initium floruit, testantem, hic consulto prætereo, quandoquidem ex iis quæ superius de eo allata sunt, pateat abunde illum ab adversantis sententiæ Patronis frustra citari ut testem, quum potius demonstret isthoc in opere Oracula suo tempore viguisse. Ait enim: *Sed vitio datis priscis Antistitis, quod malis use sint versibus, itemque eas quæ hodie prosa oratione responsa dant.* Item alibi: *Neque vero DEUS est culpandus, quod cum divinationis quod adhuc superest, omnium desiderio satisfaciat, absolutosque domum dimittat.* Videsis etiam quæ habet Lucianus non incelebris secundi seculi scriptor, tam in Philopseude suo, quam Alexandro Pseudomante, ubi plurima enumerat Oracula, quæ suo tempore viguere. At causa ipsorum per aliqua tempora, facti silentii, (ut antea indigitavimus illa ob certas rationes solitum morem non obtinuisse) haud adscribenda est illis, sed quod minor confluxus hominum consulentium eorum visiterit loca; nemini namque per-

percunctanti nullum datur responsum. Quamvis etiam alias adferat Plutarchus rationes in opusculis antea laudatis. Et Boissardus prolixè satis hoc Oraculum quinquies relictum eversumque & de-
nuo exstructum, postremo, Juliano im-
perante restauratum ait fuisse: Qui se-
cundum ejus mentem ultimus Apolli-
nem adivit. In eandem sententiam pe-
dibus it Peucerus lib. 3. Cronic. Verum
enim vero utrum brevi an longè post
Julianum in solidum destructum sit, pro
certo sciri non potest, quandoquidem
de eo inter scriptores hætenus conven-
tum non sit. Ex iis autem quæ dicta
sunt, satis adparet neutiquam, neq; il-
lud Delphicum, neq; alia illo tempore,
cujus meminit Eusebius, in perpetuum
esse sopita.

§. XII.

De tertio seculo hæc habet Tertulli-
anus (qui sub Severo & Caracalla flo-
ruit) lib. de anima, Cap. 46. *Nam &
Oraculis hoc genus Stipatus est orbis: Ut
Amphiarai apud Oropum, Amphilochoi apud*

Mallum, Sarpedonis in Troade, Trophonii in Boeotia, Mopsi in Ciliciâ, Hermionæ in Macedonia, Pasiphaæ in Laconica. Ut prolixitatis vitandæ gratiâ nunc præteream, quæ de Caracalla Oracula interrogante, & responsis potito, referunt Herodianus & Dion Cassius; qui Cassius item refert Macrinum Caracallæ successorem ab Oraculo didicisse se iri oppressum à puerulô. De Aureliani tempore testis est Zosimus, ipse Ethnicus, qui duorum *χρησμεῖων* tempore suo Oracula reddentium meminit: Unum erat Apollinis Sarpedonii Seleuciæ, alterum Veneris Aphacitidis inter Heliopolin & Biblum, à quorum utroque recitata ingrata Palmyrenis data responsa. Vide etiam Eusebium lib. 3. de vit. Constant.

§. VIII.

Circa initium seculi quarti, quum imperio est admotus Constantinus Christianam fidem amplexus, Oracula quidem videbantur animam ætæta, quum ille eorum templa jussu destrui; retardatus tamen est illius Ze-

lus

IV. seculum

lus impedimentis per plurimos: Quin
 & ab illis, qui ipsi succedere, adeò res
 est tractata languide, ut quum ad Ju-
 lianum Apostatam devolveretur impe-
 rium, Oracula pristino vigori quasi re-
 stituta viderentur. Ceu de illis tempo-
 ribus locuples testis est, Cyri Episcopus
 Theodoretus, cujus de Juliano Apo-
 stata hæc sunt verba Hist. lib. 3. Cap. 9.
Julianus cum in animo haberet bellum contra
Persas gerere, ad omnia Oracula, quæ erant
intra fines Romani imperii, consulenda ho-
mines è suis summâ benevolentiam sibi conjun-
ctos misit. Ille ipse vero supplex orat Apolli-
nem Daphneum, uti, quæ sibi essent eventura,
ostenderet. Respondit Apollo, Mortuos quos-
dam in proximo hamatos impedimento esse,
quo minus daret vaticinia. Eos igitur pri-
mum transferendos, deinde quid futurum sit
se predicturum pollicetur. Nam se, nisi pur-
gato loco, nihil posse dicere. Ibi, sicut ali-
bi, non unius, sed plurimorum Oracu-
lorum, non perpetuæ quondam morti
tradita esse, sed tunc temporis viguisse
 perspicue facta est mentio. His & aliis
 ad.

adhuc per plurimis non contemnendorum scriptorum testimoniis permotus, autumno nonnisi sub Theodosio, qui circa finem seculi quarti cum imperio præfuit, penitus Oracula obticuisse, ceu viâ nobis præit Ruffinus lib. II. cap. 19. Hist. Eccl. *Idolorum, ait, Cultus qui Constantini institutione & deinceps negligi & destrui cæptus fuerat, eodem (Theodosio) imperante, collapsus est.* idem testatur Zosimus gentilis lib. 4. Præ omnibus tamen Theodoretus Hist. lib. 5. cap. 20. ad quem, quoniam prolixior est, curiosum & Candidum Lectorem mitto. Obsecrans reverentè, ut rudia & puerilia hæc, quæ in chartam conjeci, eodem Candore accipiat & interpretetur atq; à me scripta sunt; benigneque corrigat errantem, quemadmodum errare perfacile fuit Juveni & rerum ejusmodi parum perito, parato tamen, divinâ gubernante gratiâ, quodocunq; docentur, discere meliora.

SOLI DEO GLORIA.

Pereximie DN. RESPONDENS
Conterraneæ & amice singularis.

Omnes sinceri & pietatis amantes,
cum aliquid felicitis ac boni, quod
amico accidit, ad aures pervenerit
illorum, læto animo evantes merito
gaudent; præprimis autem, Si vel
per sanguinem vel per vicinitatem
amicitia vera sit inter illos contracta:
ego itaque magno efflor gaudio,
videns te, amice infucate, tantos in
studiis fecisse progressus, ut jam
publicè disputationem tuam, de O-
raculorum post Christum incarna-
tum responsis, nervosè conscriptam
defendere tentes: nocte Carllóof
pio incepto tuo. Tibi gratulor,
gaudensq; opto, dignetur ille sum-
mus Rector omnium tibi amplius
scientiam & doctrinam augere, teq;
D usq;

usq; ad vitæ finem in semitis suæ di-
næ majestati benè placitis cle-
menter dirigere.

Ita amico suo intimo gratu-
labatur

MAGNUS Lindbeck / Wermh.

AD JUVENEM

Ingenio & virtutis amore commendabilem
DN. ANDREAM Carlööf /

Conterraneum & amicum longe probatissi-
mum, cum dissertationem de Oraculis
publice & egregie defenderet.

Pereximie DN. Respondens, dies nunc illu-
xit, quo egregiam hanc materiam de Ora-
culis, sive Responsis Deorum Gentilium, è ca-
thedra publica in præsentia Doctorum doctè
defendere conaris. Ideo temperare mihi non
possum, quin faciam tibi testatum officium
& amorem meum, verbo uno vel altero, quod
amici solent in tali occasione; & juxta laudem
sinceritatem tuam, quam in nostra familia-
ritate nunquam non percepi, ex quo in Ca-
rolstadiensi Gymnasio te familiarius uti con-
tigerat; quam quoque consuetudinem, ad A-
cademiam hanc Aboënsē longe celeberrī-
mam paupertas ipsa, quæ mihi tecum commu-
nis est, fecit arctiorem, gaudeo autem te in tan-

tum